

ዳኞች፡- ዓሊ መሀመድ

ተክሊት ይመስል

ተፈሪ ገበየሁ

ቀነህ ቁጣታ

ፀሀይ መንክር

አመልካች፡- አቢ.ሲ.ንያ ባንክ አክሲዮን ማህበር የቀረበ የለም

ተጠሪ፡-የኤ.ፌ.ዴ.ሪ የግል ድርጅት ሠራተኞች ማህበራዊ ዋስትና ኤጀንሲ የደቡብ ሪጅን ዕ/ቤት - ነገረፈጅ ወንድወሰን ፀጋዬ- ቀረቡ

መዝገቡ መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል ።

ፍ ር ድ

1. ጉዳዩ በዕዳ አከፋፈል ሂደት አከፋፈል ሂደት የቀደምነት መብት አከባበር ላይ የተመሰረተ ክርክር ሲሆን የጀመረው በደ/ብ/ብ/ሕ/ክልል የሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። በስር ተጠሪ ከሳሽአመልካች ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል። የአሁኑ ተጠሪ ባቀረበው ክስም በአዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀጽ 9(1) መሰረት ውድቅ የጠረታ መዋጮ ያላቸው ድርጅቶች ንብረት ከፍርድ ቤት ወጪ በሆነ መንገድ በመሸጥ ገቢ የማስድረግ ስልጣን እንደተሰጠው፤ ብሉናይል የተባለው ሆቴል ንብረትነቱ የአቶ ታምራት ሙሉ ምትኩ የሆነ ድርጅት ህንፃ በአሁኑ አመልካች አማካኝነት በአዋጅ ቁጥር 97/1990 ከፍርድ ቤት ወጪ በ29/07/2007 ዓ/ም የሽያጭ ጨረታ ተከናውኖበታል። ይሁን እንጂ ይህ ድርጅት ከ 82 ሠራተኞች ተሰብስቦ ያልተከፈለ ብር 443,519.57 የጠረታ መዋጮ ዕዳ አለበት። በአዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀጽ 11(12) የጠረታ ዕዳ ከማንኛውም ዕዳ ቅድሚያ የሚሰጠው በመሆኑ የድርጅቱ ህንፃ ሽያጭ እንደፀደቀ ተጠሪ ከሽያጭ ገንዘቡ አስቀድሞ የጠረታ ዕዳውን ለአመልካች ገቢ እንዲያደርግ ትዕዛዝ ይሰጥልን ሲል ዳኝነት ጠይቋል።
2. የአሁኑ አመልካች በቀረበው የመከላከያ መልስ በአዋጅ ቁጥር 97/1990 በተሰጠው ሥልጣን መሰረት የመያዣ ንብረት የመሸጥ መብት እንዳለው፤ የፍ/ሕ/ቁ/3054 የቀድሞትነት መብት

እንደሚሰጠው፤ አመልካች የመያዝ መብቱ በ2000ዓ.ም ያቋቋመ በመሆኑ እና አዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀፅ 57(1) ቀደም ሲል ሲሰራባቸው የነበሩ እንደመሆናቸውን ስለሚያመለክት፤ ገንዘቡም ከህዝብ የተሰበሰበ ከመሆኑ አንፃር የማይመለስ ከሆነ ከፍተኛ ተጽዕኖ የሚያሳድር ስለመሆኑ፤ የገንዘብ መጠኑም በገለልተኛ ባለሙያ ያልተጣራ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም የሚል ክርክር ያቀረበ ሲሆን የድርጅቱ ባለቤት የተባሉት ግለሰብ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ መሰረት በ20/12/2007 ዓ/ም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/40(2) መሰረት ወደ ክርክሩ እንዲገቡ አዞ በማረሚያ ቤት በኩል መጥሪያ የደረሳቸው ቢሆንም ወደ ክርክሩ መግባት እንደማይፈልጉ የገለጹ በመሆኑ ፍርድ ቤቱ አልፎታል።

3. የስር ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙ ክርክር ከመረመረ በኋላ የአሁኑ ተጠሪ የሚጠይቀው የጡረታ መዋጮ ምን ያህል ነው? የሚለው በክሱ 443,519.57 መሆኑን መግለጹን፤ የድርጅቱ ባለቤት ወደ ክርክሩ እንዲገቡ መጥሪያ የተላከ ቢሆንም ወደ ክርክሩ አልገባም ያሉ በመሆኑ ተጠሪ ያቀረበው ውዝፍ የጡረታ መዋጮ አልተስተባበለም። የቀደምትነት መብት ያለው ማንነው? የሚለው ነጥብ በተመለከተም የሁለቱም አዋጆች ይዘት እንደመረመረ፤ የጡረታ ዕዳ ከማንኛውም ዕዳ ቅድሚያ ሊከፈል የሚገባ መሆኑን አዋጅ ቁጥር 715/2003 የሚገልጽ ስለመሆኑ ይህ አዋጅም ከአዋጅ ቁጥር 97/1990 ዓ.ም በኋላ የወጣ ህግ ከመሆኑ አንፃር ተጠሪ በተያዘው ንብረት ላይ የቀዳሚነት መብት ያለው መሆኑ የሚያሳይ በመሆኑ የቀደምትነት መብት አለው ሲል ፍርድ ሰጥቷል። የአሁኑ አመልካች በስር ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ቅሬታውን ያቀረበ ቢሆንም ተቀባይነት አላገኝም ።

4. የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በመቃወም ለማሳረም ነው። አመልካች በሰበር አቤቱታው የተጠሪ ክስ ጨረታው ከተካሄደና ገንዘቡ ለዕዳ መክፈያ ከዋለ በኋላ የቀረበ ነው። በአዋጅ ቁጥር 97/1990፣ ፍ/ሕ/ቁ/3059 መሰረት ቀደምትነት መብት እንዳለው፤ የደቡብ ክልል ፍርድ ቤት ውክልና ሥልጣን በአዋጅ ቁጥር 322/2005 እንደተነሳ፤ የጡረታ መዋጮ መጠኑም ሊጣራ ይገባ ነበር የሚል ክርክር አቅርቦታል። የአመልካች አቤቱታ ከተመረመረ በኋላ በዚህ ጉዳይ በግራ ቀኙ እያከራከረ ያለው የቅድሚያ መብት ጥያቄ ሊታይ የሚገባው በአዋጅ ቁጥር 97/1990 ነው። ወይስ አዋጅ ቁጥር 715/2003? የሚለውን ነጥብ ተጠሪ ባለቤት ይጣራ ዘንድ ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ተጠሪም በሕጉ አግባብ ጥሪ ተደርጎለት ቀርቦ ጨረታ ከተካሄደና ለዕዳ መክፈያ ከዋለ በኋላ የቀረበ ክስ ነው የሚለው በስር ፍርድ ቤት ያልተነሳ አዲስ ክርክር ስለመሆኑ፤ የጡረታ መዋጮ ከማንኛውም ዕዳ ቅድሚያ እንደሚሰጠው፤ ዕዳው አልተካደም ተከፍሏል የሚል ማስረጃ ብቻ በማስቀረብ የሚሰተባበል ከመሆኑ አንፃር የአመልካች

ክርክር ተገቢነት እንደሌለው፤ የክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የውክልና ስልጣንም እንዳልተነሳ በመግለጽ አቤቱታው ውድቅ እንዲደረግ ጠይቋል። የመልስ መልስም ቀርቦዋል።

5. ከሥር የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም ግራ ቀኝ በጽሑፍ ያደረጉት ክርክር ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ውሳኔና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንዲሁም ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሊቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻርበስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስሕተት መፈጸም አለመፈጸሙን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም አመልካች አጥብቆ የሚከራከረው የቀደምትነት መብት ባደረገው የመያዣ ውል ያረጋገጠ በመሆኑ የአሁኑ ተጠሪ የጡረታ መዋጮ ዕዳ የመሰብሰብ የቅድሚያ መብት አለው ተብሎ የተሰጠው ፍርድ ተገቢ አይደለም በሚል ነው። ተጠሪ በበኩሉ አዋጅ ቁጥር 715/2003 ዓ.ም የጡረታ ዕዳ ከማንኛውም ዕዳ ቅድሚያ እንደሚሰጠው በግልፅ የተደነገገ በመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ የሚነቀፍ አይደለም በማለት መከራከሩን ተገንዝቦናል። አመልካች በሰበር አቤቱታው የተጠሪ ክስ ጨረታው ተከናውኖ ዕዳው ከተከፈለ በኋላ የቀረበ ነው በማለት ያቀረበው ክርክር ተጠሪ በሰጠው መልስ ክርክሩ በስር ፍ/ቤት ያልተነሳ አዲስ ክርክር ነው ውድቅ ሊደረግ ይገባል ብሏል። ከመዝገቡ እንደተረዳነው አመልካች በሥር ፍርድ ቤት በዋናነት ያቀረበው ክርክር በአዋጅ ቁጥር 97/1990 የቀደምትነት መብት እንዳለው፤ የአዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀጽ 57/(1) ቀደም ሲል ሲሰራባቸው የነበሩ ተፈጻሚ ናቸው ስለሚል የተጠሪ የቀደምትነት መብት አግባብነት የለውም በሚል ነው። ከዚህ አንጻር አመልካች በስር ፍርድ ቤት የክርክር አካል ያላደረገው ጉዳይ በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት በአዲስ መልክ ሊያነሳ እንደማይችል የፍ/ብ/ስ/ህ/ቁ/329/1/ በግልጽ ደንግጓል። የፍርድ ቤት ስልጣንም በተመለከተም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመጀመሪያ የሚመለከተው /original jurisdiction/ ስልጣኑ የተነሳ መሆኑ ግልጽ ቢሆንም የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመወከል የሚመለከተው ጉዳይ የውክልና ስልጣን ያልተነሳ በመሆኑ ክርክርሩ የህግ መሰረት የለውም ብለናል።

6. አመልካች ከስር ፍርድ ቤት ጀምሮ ባነሳው ክርክር በአዋጅ ቁጥር 97/1990 የቀደምትነት መብት ያቋቋመ በመሆኑ የተጠሪ ጥያቄ ውድቅ ሊያደርግ ይገባል ብሏል። ተጠሪም የአዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀጽ 11/12/ የቀደምትነት መብት እንደሚሰጠው ተከራክሯል። አመልካች በውል የቀደምትነት መብት ማቋቋሙ ያከራከረ ጉዳይ አይደለም። ተጠሪም ብሉናይል ከተባለው ሆቴል ያልተሰበሰበ የሰራተኞች የጡረታ መዋጮ እዳ እንዳለው አረጋግጧል። አመልካች እና ተጠሪ ብሉ ናይል በተባለው ሆቴል ላይ የፍርድ ባለመብት መሆናቸው ያከራከረ ነጥብ አይደለም። አከራካሪ የሆነውን መሰረታዊ ነጥብ የዕዳው አከፋፈል ቅደም ተከተል ነው። አመልካች ከውል የመነጨ የመያዣ መብት ያለው ሲሆን

ተጠሪም በህግ የተረጋገጠ የቀደምትነት መብት አለው። የስር ፍርድ ቤት አዋጅ ቁጥር 715/2003 ከአዋጅ ቁጥር 97/1990 በኋላ የወጣ መሆኑን የተጠሪ ቀደምትነት መብት ለመወሰን እንደአንድ መነሻ የወሰደው ቢሆንም ጉዳዩ መታየት ያለበት ህጎች ከወጡበት ጊዜ አንፃር ሳይሆን በክርክሩ ለተያዘው ጉዳይ ልዩ ህግ /special law/ የትኛው ነው? በሚል መሆን ይገባው ነበር። የስር ፍርድ ቤት በዚህ ረገድ የደረሰበት መደምደሚያ ተገቢነት ያለው አይደለም። ወደ አከራካሪው ነጥብ ስንመለስ አዋጁ ቁጥር 97/1990 ባንኮች በመያዝ የተያዣ የተያዙ ንብረቶች የሚሸጡበት ስርዓት የሚደነግግ ነው። አዋጅ ቁጥር 715/2003 የግል ድርጅት ሰራተኞች ጡረታ አዋጅ የሚመለከት ሲሆን በአዋጅ አንቀጽ 11/12<sup>ኛ</sup> የጡረታ መዋጮ ክፍያ ከማንኛውም እዳ ክፍያ ቅድሚያ ይኖርዋል። በማለት የደነገገ ሲሆን የእንግሊዘኛ ትርጉም the payment of contribution shall have priority over any debt። በማለት ተገልጿል። ከዚህ የምንረዳው የተጠሪ የቀደምትነት መብት በግልጽ በልዩ ህግ የተመለከተ መሆኑ ነው። አመልካች የአዋጅ ቁጥር 715/2003 አንቀጽ 57/1/ በመንቀሰ የተከራከረ ቢሆንም አቋቋምኩት የሚለው የቀድምትነት መያዣ መብት የሚደግፍ ድንጋጌ ሆኖ አልተገኘም። ስለሆነም የአሁኑ ተጠሪ በልዩ ህግ የጡረታ መዋጮ ክፍያ ከማንኛውም እዳ ቅድሚያ እንደሚሰጠው መሰረት በማድረግ ያቀረበው ክርክር የህግ መሰረት ያለው ነው ብለናል። የአሁኑ አመልካች በመያዣ ውል አቋቋምኩት ከሚለው የቀደምትነት መብት ይልቅ በልዩ ህግ የተቋቋመው የቀደምትነት መብት ለተጠሪ ቅድሚያ የሚሰጠው ነው። በዚህ ሁሉ ምክንያት የስር ፍርድ ቤቶች የአሁኑ ተጠሪ ብር 443,519.57 የጡረታ መዋጮ እዳ በቅድሚያ እንዲከፈለው የሰጡት ፍርድ ህጉን በአግባቡ ተፈጻሚነት አድርጓል ከሚባል በስተቀር መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም። በዚህም ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በደ/ብ/ብ/ህ/ክልል የሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 17653 በ11/02/2008 ዓ/ም የሰጠው ፍርድ፤ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁ/67034 በ19/04/2008 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ ጸንቷል።
2. የዚህ ፍርድ ቤት ክርክር ያስከተለው ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸው ይቻሉ ብለናል።
3. የዚህ ፍርድ ቤት ውሳኔ ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ ብለናል።
4. በዚህ ፍርድ ቤት በ16/05/2008 ዓ/ም የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ለሚመለከተው ይፃፍ።

መዝገቡ ዘግተን ወደ መ/ቤት መልሰናል። የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

